

# Mødet den 14. Marts 1927.

## (Ekstraordinært).

---

1. (J. Nr. 400—1926). Forslag til Overslag over Aarhus Kommunes Indtægter og Udgifter i 1927-28.

B o r g m e s t e r e n aabnede Mødet med en Undskyldning, fordi der var sammenkaldt til ekstraordinært Møde, men Tiden var saa fremrykket, at det var nødvendigt for at blive færdig med Budgettet, og tilmed vilde vel Forslaget give Anledning til en saa lang Diskussion, at det var rarest ikke at have flere Sager med. — Naar Budgetudvalget havde samlet de forskellige Udvalgs Forslag til en Enhed, plejede Udvalget at vælge en Ordfører fra hver Gruppe til at forelægge Forslaget, og det var ogsaa sket i Aar. Taleren skulde derfor ikke komme ind paa dette, men straks give Ordet til de to Ordførere.

H. P. C h r i s t e n s e n udtalte, at det foreliggende Budgetforslag vidnede om en god Vilje hos Udvalget til at faa Udgifterne sat ned, men naar det var lykkedes, skyldtes det selvfølgelig ogsaa de forskellige Udvalg. Da disse først indsendte Budgetterne, viste det samlet en lille Stigning fra i Fjor, men efter at Budgetudvalget havde gennemgaaet det hele, blev Udvalgene tilkaldt til

en Forhandling, og man enedes da om en Reduktion af forskellige Poster. Endelig havde Budgetudvalget ved en fornyet Gennemgang foretaget enkelte Nedsættelser, og et eller andet Udvalg kunde maaske derfor synes, at man var gaaet det temmelig nær; men i det hele var Budgettet vist lagt saaledes, at det kunde holde, men heller ikke give noget særlig stort Overskud. Den økonomiske Situation var saaledes, at Borgerskabet sikkert med stor Forventning saa hen til dette Budgetforslag, men de maatte ogsaa indrømme, at der fra Byraadets Side var gjort, hvad der kunde gøres, for at lette Forholdene for dem, der skal betale Skatterne. Naar det var lykkedes at komme saa langt ned, skyldtes det bl. a., at man i Aar i nogen Grad havde forladt det Princip, som havde været brugt i de senere Aar, at lægge Budgetterne saaledes, at de gav et relativt stort Overskud. Den Gæld, som Kommunen havde paadraget sig ved store Underskud paa Budgetterne i Krigsperioden, var nu afviklet, og Budgettet kunde derfor i Aar lægges mere nøgtern uden dog at skabe nogen kunstig Nedgang. Men samtidig maatte Udvalgene være klar over, at de ikke som i de senere Aar kunde fremkomme med Ønsker i Aarets Løb og faa disse honoreret ved, at man afholdt Udgiften af Kassebeholdningen. Det maatte derfor kraftigt paalægges Udvalgene at faa deres Budgetter til at holde, og at de ikke kræver ekstraordinære Udgifter i Aarets Løb, som ikke findes paa Budgettet. Overskudet, som var budgetteret til 600000 Kr., var nok i Stand til at holde, men der kunde næppe regnes med mere, og Kassebeholdningen var ofte stærkt optaget f. Eks. ved Forskud for Staten o. s. v. Angaaende Skatteindtægten var vel alle klar over, at der blev

nogen Nedgang; der var talt om 10—11 %, men noget bestemt kunde ikke vides endnu. Skulde det være Tilfældet, vilde man dog, saafremt det foreliggende Budget vedtages, være i Stand til at holde Skatteprocenten paa det samme som i Fjor. Hvis man sammenlignede Aarhus med andre Kommuner, ogsaa konservativt styrede, kunde næppe nogen kalde Aarhus en daarlig styret Kommune. Som Regel havde Partierne i Byraadet kunne forhandle sig til Enighed om de større Spørgsmaal, og et saadant fordrageligt Samarbejde var altid af det gode. — Da Budgettet var udførlig omtalt i Byens Blade, skulde Taleren ikke komme særlig dybt ind derpaa. Af Institutioner, som gav Indtægt, var der væsentlig kun Byens Værker. Det kunde dog næppe kaldes en egentlig Indtægt, blot et beskedent Overskud til Konsolidering og Fornyelse af Værkerne. Vandværksudvalget havde foreslaaet en Nedsættelse af 2 Øre for Vand til Industribrug, hvilket vilde betyde en formindsket Indtægt paa ca. 40000 Kr. Budgetudvalget var ikke gaaet med dertil, og det skyldtes i nogen Grad, at man stod overfor en større Udvidelse af Værkets Filteranlæg. Taleren haabede derfor, at Vandværksudvalget for Tiden vilde renoncere paa Nedsættelsen. For Elektricitetsværkets Vedkommende foresloges en Nedsættelse af Strømprisen fra 47 til 45 Øre. Før Krigen var Prisen 35 Øre, og i Forhold til dette skulde den nu være 63 Øre; derfor var der næppe noget at sige til den foreslaaede Pris, særlig da Værket igennem flere Aar havde været forældet og ret dyrt i Driften. Med denne Pris kunde Aarhus ogsaa staa ved Siden af alle Landet Byer med Undtagelse af enkelte med helt moderne Værker, og der var Mulighed for yderligere Ned-

sættelse, naar det ny Værk blev færdigt, idet Udvalget overvejede en Ordning, hvorved den Strøm, der brugtes i Dagtimerne til Støvsugning, Strygning, Varme o. lign., kunde blive billigere. Der var allerede i Aar medtaget 120000 Kr. til Forrentning af de Kapitaler, som anvendes til det ny Værk. Gasværkets Overskud var budgetteret noget højere end i de senere Aar, da det vanskeligt havde kunnet holdes, og det skyldtes noget, at Budgettet blev lagt paa en Tid, hvor Kulpriserne var betydeligt højere end nu. Kullene var for Øjeblikket kun 50 % dyrere end i 1914, saa man burde maaske have sat Koksprisen noget lavere; det var ikke givet, at en Pris af 2 Kr. pr. hl vil kunne holdes. Men skulde den gaa længere ned, kunde nok enkelte andre Poster paa Budgettet opveje Tabet. Der var ligeledes her opført 80000 Kr. til Forrentning af Anlægssummen til det ny Gasværk, som forhaabentlig vilde staa færdigt til Efteraaret. Hvad Udgiftposterne angaar, saa mødte Forsørgelsesvæsenet i Aar med en Merudgift paa 12000 Kr.; men det laa i, at der var optaget 30000 Kr. til Forbedring af Køkkenforholdene paa Forsørgelsesanstalten. Forsørgelsesudvalget havde foreslaaet 166000 Kr. hertil samt til Indlæggelse af Varmeanlæg i Anstalten og Omforandring og Modernisering af Kontorerne; men Budgetudvalget var enigt om at dele denne Udgift, saaledes at de 30000 Kr. opføres som en 1. Bevilling til Forbedring af Køkkenforholdene, der i høj Grad tiltrængtes. Der var altsaa her en Uoverensstemmelse mellem de to Udvalg om Tempoet for disse Arbejder, om man skulde tage det hele paa en Gang eller tage det efterhaanden paa de aarlige Budgetter. De fleste Poster paa dette Budget var ellers be-

stemt ved Lov og kunde ikke ændres; skulde der ske nogen Nedgang her, maatte dette være paa Føde, Beklædning, Pengehjælp o. l. Forhaabentlig vilde de nuværende Samfundsforhold bedre sig, saa man kunde komme bort fra saa store Udgifter til Forsørgelsesvæsenet; men som Forholdene laa i Øjeblikket, kunde det næppe sættes ned. Til Hjælpekassen var opført samme Beløb som i Fjor; Bestyrelsen havde ønsket 35000 Kr. mere, men Udvalget havde ment, at naar der var Nedgang paa alle andre Omraader, burde der i hvert Fald ikke være en Stigning her, og forhaabentlig kunde Beløbet slaa til. Udgiften til Understøttelse af Arbejdsløse var i høj Grad en Skønssag, da man jo ikke vidste, hvorledes Forholdene vilde udvikle sig, men for Tiden var Arbejdsløsheden jo særlig stor, og derfor var denne Post forhøjet med 50000 Kr. Kommunens Tilskud til Arbejdsløshedskasser var bestemt ved Lov og budgetteret til 175000 Kr. Aldersrentens Konto var nedsat 6—7000 Kr. udover, hvad Udvalget var gaaet med til, men forhaabentlig kunde Udvalget komme igennem dermed. Disse Understøttelser var i høj Grad bestemt ved Lov, men alligevel var det lykkedes Udvalget at møde med en Nedgang paa 74000 Kr., et Resultat, som det fortjente Anerkendelse for. Alle disse sociale Love var for Tiden til Behandling i Rigsdagen efter Forslag fra Regeringens Side, og hvad der kom ud deraf, vidste ingen; men skulde det gaa saaledes, at der lægges større Byrder paa Kommunerne til Lettelse for Staten, vilde det have skæbnesvangre Følger for en By som Aarhus med dens store Stab af Arbejdere. Kommunerne var i Forvejen spændt meget haardt for gennem de tidligere Love og burde ikke paalægges nye Byrder.

Skolevæsenets Budget var ogsaa for største Delen bestemt ved Lov, og naar Udvalget alligevel mødte med en Nedgang paa 107000 Kr., kunde Byraadet kun være tilfreds dermed. Rets- og Politivæsenet havde gennem flere Aar udvist en stærk Stigning: i Aar var der en lille Nedgang, som forhaabentlig kunde fortsættes. Paa Medicinalvæsenets Konto havde man haabet paa en større Nedgang, da det her særlig drejede sig om Fødemidler o. l., men Udvalget havde ikke kunnet gaa med til mere end 47000 Kr., og man var selvfølgelig ikke interesseret i at sætte det saa langt ned, at der blev Underskud. Angaaende Brolægningsvæsenet saa havde man forhandlet med dette Udvalg og fremsat Ønske om en Nedsækering, og Udvalget gik med til det Tal, som blev nævnt; men udover det havde Budgetudvalget fjernet en enkelt Post, Brolægning af Vesterbros Torv, som var kalkuleret til 63000 Kr., og forhaabentlig vilde Brolægningsudvalget se forstaaende derpaa, saa man ikke behøvede at ændre det igen. Brandvæsenet havde en mindre Nedgang, men Budgetudvalget havde ment, at Beklædningskontoen kunde nedsættes lidt, og forhaabentlig kunde Brandkommissionen tiltræde det. Ligesom i Fjor var der opført 275000 Kr. som Tilskud til Opførelse af Beboelsesbygninger. Flertallet foreslog i Fjor et større Beløb, men bøjede sig og blev staaende derved, og det var betydeligt overskredet. Det var god Politik at yde et saadant Tilskud og derved animere private og Boligforeninger til at bygge. Oprindeligt bevilgedes 500 Kr. pr. Lejlighed, og det var nu gradvis nedsat til 300 Kr. Hvis Statslaanet vedblivende kan faas, vilde man forhaabentlig i det kommende Aar faa saa mange Lejligheder opført,

at man ikke blot kom over Boligmangelen, men ogsaa kom bort fra de mange daarlige Boliger i Kaserne, Lysthuse o. lign., som nu havde været brugt i flere Aar. Ved Budgetbehandlingen havde man ikke rørt ved Kommunens Lønninger, som maaske nogle havde ventet. Hvorvidt disse Lønninger var passende, kunde der være delte Meninger om; de laa betydeligt over det, der kan tjenes i privat Erhverv, men der var Lønnen ogsaa for mange Arbejders Vedkommende saa lav, at de vanskeligt kunde komme igennem dermed. Udvalget havde ikke villet taget Spørgsmaalet op nu, men nøjes med at henvise til, at saafremt Konjunkturerne vedblivende viser Nedgang, maa man ogsaa have en Regulering af Kommunens Lønninger. Samtidig maatte Pensionsspørgsmaalet tages op, for der var Forholdet det, at Kommunens Funktionærer og Arbejdere indbetaler 101000 Kr. aarlig ved de 4 %, men for Tiden udredes der ikke mindre end 218000 Kr. aarlig. Skulde Antallet af Pensionister vedblivende stige saa stærkt som i de senere Aar, maatte denne Sag tages under Overvejelse. Man havde før været inde derpaa, uden at der dog fra Organisationernes Side vistes nogen særlig Forstaaelse; men naar Tiden var inde, maatte man haabe, at der fra denne Side vil vises nogen Imødekommenhed overfor Ønsker fra Kommunens Side. Taleren vilde dermed anbefale Budgettet til Byraadets velvillige Behandling.

J. C h r. M ø l l e r bemærkede, at det kunde synes en let Sag at lægge et Budget, naar Udvalgenes Forslag forelaa i Forvejen. Men der var alligevel et betydeligt Arbejde forbunden dermed. Budgetudvalget havde foretaget en meget grundig Gennemgang af Forslagene, ja endog en dobbelt

Gennemgang, idet man baade skulde se paa Kommunens Tarv og samtidig paa Borgernes Tarv, som skulde betale Skatterne. Det var rigtigt, at der i de senere Aar havde været et betydeligt Overskud paa Budgetterne, men Taleren antog dog, at det ogsaa vilde fortsættes i Aar. Der maatte sikkert regnes med en Nedgang i Skatteindtægten; officielt fandtes der 90000 Arbejdsløse i Landet, men der var mange foruden dem, og hvis man regnede Familierne gennemsnitlig til 5 Personer, vilde det sige, at  $\frac{1}{6}$  af Danmarks Befolkning var uden Arbejde. Dette Forhold nedsatte samtidig Købeevnen meget stærkt, saa det vilde mærkes overalt som en Nedgang i Indtægterne. Ved Stikprøver omkring i Landet havde der vist sig en Mindreindtægt paa 20—40 %; men forhaabentlig gik det ikke saa galt i Aarhus, og det havde været Udvalgets Formaal at lægge et Budget saaledes, at Skatteprocenten nogenlunde kunde holdes; det var ikke rart at faa en Stigning af denne samtidig med de dalende Indtægter. — Naar Udvalget var naaet til Enighed om Budgettet, vilde udenforstaaende vel kalde det et Kompromisforslag, som ikke var af de gode. Det var selvfølgelig i nogen Maade et Kompromis, men det var dog fuldt forsvarligt og kunde trygt anbefales til Byraadets Velvilje. Efter at Ordføreren for Flertallet havde redegjort derfor, og Bladene ligeledes havde bragt udførlige Meddelelser om Budgettet, skulde Taleren ikke komme særlig dybt ind derpaa. Angaaende Vandværkets Budget, hvor Vandværksudvalget havde foreslaaet en Nedsættelse af Prisen paa Vand til Næringsbrug, da maatte det erkendes, at Udvalgets Grunde derfor var gode nok. Men naar man fra Begyndelsen var klar over, at Budgettet skulde ned, turde

man ikke begynde med at forringe Indtægten af Vandværket med ca. 40000 Kr., og forhaabentlig kunde Udvalget tiltræde dette Synspunkt. Der var paa Vandværkets Konto opført 5 Arbejdsmænd med en Løn af 3600 Kr., hvilket var forholdsvis meget. Taleren misundte dem ikke denne Løn, men i Forhold til Lønnen i private Erhverv var det meget, og det var derfor glædeligt, at Ordføreren for Flertallet bebudede en Revision af Kommunens Lønninger. Forhaabentlig skulde Pristallet ikke gaa længere ned, før man tog fat paa denne Sag; Lønningerne var fastsat i en Velstandstid, hvor Pengene flød rigeligt, saa det dengang ikke var let at komme udenom Kravet, men nu laa de langt over, hvad der tjenes i private Erhverv, og foruden den faste Løn betalte Kommunen Dyrtidstillæg, Pension, Ferier, Sygdomshjælp o. s. v. Det var Ting, som betød meget, hvilket ogsaa vilde ses af de Udtalelser, som Flertallets Ordfører fremsatte om Pensionsordningen. I det fri Erhverv havde en Arbejdsmand uden Akkordarbejde kun 2400 Kr., saa det var ikke at ligge paa lige Linie, og den store Forskel kunde næppe i Længden opretholdes. De bedste Folk gik til Stat og Kommune, og de mange med forholdsvis mindre Løn maatte betale en større Skat, for at Kommunen kunde yde denne Løn. Mange af Byens Næringsdrivende og Haandværkere havde vist nu en mindre Indtægt end Kommunens Tjenestemænd, og man maatte derfor haabe, at Lønudvalget snarest tager denne Sag op til Forhandling. — For Belysningsvæsenets Vedkommende var Lysprisen nedsat fra 47 til 45 Øre. Budgetudvalget havde anstrengt sig for at blive staaende ved det første, men det blev alligevel sat til 45 Øre bl. a. af Hensyn til andre Kommuner. Der

fandtes dog vist kun 2—3 Byer, der havde saa lav en Pris, saa Aarhus nu var blandt de allerbilligste; tilmed havde Anlæget hidtil ikke været særlig moderne, og de mange Maskiner var ikke alle gode, men forhaabentlig blev Driften nu snart billigere. Paa Gasværkets Konto var der til Ekstrahjælp opført 7000 Kr. Herunder skjulte sig vist egentlig Overarbejde, og det burde man komme bort fra. Der fandtes et saa stort Kontorpersonale, at det nok kunde klare Arbejdet, naar det fordeltes paa rette Maade, og skulde der i nogle faa Dage arbejdes et Par Timer over, kunde det nok ske uden at betale Overarbejdspenge, idet der saa til andre Tider var mindre at bestille. Taleren vilde ikke sige, at der blev arbejdet mindre af den Grund, men Overarbejdssystemet animerede i hvert Fald ikke til særlig Energi. Taleren vilde anbefale, at Udvalgets Formand henstiller til Værkets Chef at lægge Arbejdet saaledes til Rette, at man kan blive fri for saa meget Overarbejde. Til Ferier og Sygdomspenge gik over 10 %, og hvis man i private Erhverv skulde ind paa noget lignende, kunde de ikke svare sig. Omvendt saa man, at der f. Eks. til nye Vaskere til 50000 Kr. betales Halvdelen i Aar og Resten næste Aar. Saa meget vilde man næppe i en privat Virksomhed opføre, men nøjes med 10 % om Aare; men kunde det gennemføres, var det naturligvis klogt. Angaaende Kommunens Ejendomme, saa var der opført 3800 Kr. til en Vicevært i Mejlgade Nr. 8, hvortil vel kom Bolig, Brændsel o. s. v., saa der var ingen lille Post. Udgiften til Vedligeholdelse af Kommunens Lejligheder paa Frederiksberg var meget stor, nemlig 65000 Kr., skønt den var nedskaaret en Del. Hvis private skulde ofre saa meget paa deres

Ejendomme, havde de vanskeligt ved at eksistere, og hvis de som Kommunen kun fik 4 % i Leje, vilde de hurtigt gaa fallit. Derfor maatte enhver Tale om Nedsættelse af Huslejen forstumme, og det vilde en være meget uheldig Konkurrence overfor private og Boligforeninger. Skattekontoret var ganske vist Kommunens største Kontor, men det var ogsaa meget dyrt, og Taleren vilde haabe, at Inspektøren kunde fordele Arbejdet saaledes, at man kan slippe for de store Udgifter til Ekstraarbejde; Personalet kunde eventuelt fordeles lidt mellem Kontoret og Folkeregisteret, naar der var særlig travlt det ene Sted. Ogsaa Stadsarkitektens Kontor kostede meget, ca. 30000 Kr., men var selvfølgelig en Nødvendighed. Til Telefoner betaltes ikke mindre end 22000 Kr., og her var man vist kommen lidt for langt ud, naar f. Eks. Hjælpekassens Medlemmer skulde have kommunal Telefon; det maatte vist være tilstrækkeligt med Forretningsudvalget, for de understøttede søgte vel næppe Hjælp pr. Telefon. Selv om Kommunen fik nogen Rabat, burde der en større Takstnedsættelse til. Paa Forsørgelsesvæsenets Konto var opført 3 Opsynsmænd, men det fremgik ikke, hvornaar den ene var ansat. Det var rigtigst at lade alle Ansættelser gaa gennem Lønudvalget og Byraadet, saa man havde Kontrol dermed. Taleren vilde henstille til Udvalgets Formand, om der ikke kunde bruges noget mere Kul og Koks til Brændsel i Stedet for det dyre Træ. Der var en Nedsættelse paa Fødevarer, Pengehjælp o. s. v. paa 10 %, men det burde egentlig efter Pristallet være 17 %. Det, som betød noget paa dette Budget, var dog en Nedsættelse af Satserne. Tilskudet til Feriekolonien havde Taleren helst set bortfalde, men var dog

gaaet med til at opføre 4000 Kr. dertil, dog saaledes, at det kun blev for Asylbørn, og det var hele Udvalget enigt om. Angaaende Omordningen af Køkkenforholdene paa Anstalten kunde Taleren tiltræde H. P. Christensens Udtalelser. Højvang var en meget dyr Institution, idet den var opført til 47000 Kr. foruden en Del af Overlægens Løn; det kunde maaske ikke være mindre, men det beløb sig dog til 12—1300 Kr. pr. Barn aarlig, og hvis en privat Familie skulde ofre blot det halve pr. Barn, vilde den ikke kunde komme igennem. Det var naturligvis godt, at disse Børn fik en lys Barndomstid, blot de ikke blev vænnet for godt, til de skulde ud i Livet. Det kommunale Herberg var regnskabsmæssig set en billig Institution, men Taleren havde en Mistanke om, at Herberget belastede Forsørgelsesanstalten noget mere, end det fremgik af Regnskabet. En ny Institution kostede altid Penge, og som Regel flere Aar efter Aar, derfor maatte man være forsigtig med at oprette saadanne. Til Hjælpekassen var opført samme Beløb som i Fjor og yderligere til ekstraordinær Arbejdsløshed 70000 Kr., som beror paa Byraadets nærmere Bestemmelse. Tidligere var Forholdet det, at der efter Forhandling med et Byrådsudvalg blev sat visse Takster for Udbetaling af Hjælp. I indeværende Aar enedes man om at sætte et bestemt Beløb, der ikke maatte overskrides, og saa viste man Hjælpekassen den Tillid at overlade til Bestyrelsen selv at fordele Beløbet. Men det gik saaledes, at Hjælpekassen i Stedet for at nedsætte Satserne udvidede sit Omraade og i Løbet af kort Tid forbrugte Pengene, hvilket i nogen Grad var at misbruge den Tillid, der vistes Bestyrelsen. Taleren skulde ikke komme ind paa, hvorvidt Hjælpekassens Admini-

stration var lovlig, men den var næppe helt i Overensstemmelse med det Formaal, som var givet i Loven, og der fandtes ogsaa en Bestemmelse om en Begrænsning af den Tid, i hvilken den enkelte kunde faa Hjælp, men det var vist aldrig bleven overholdt. Disse Forhold maatte man bort fra, og de 70000 Kr. betragtede Taleren nærmest som et Afviklingsbeløb. Aldersrenten var til Dels fastsat ved Lov, men Budgetudvalget havde foretaget en lille Nedskæring, idet der var opført en Arbejdsmand til 3200 Kr. Men en Fyrbøder maatte nok kunde klare det alene eller i hvert Fald nøjes med at have Hjælp om Vinteren, da der jo ikke skal fyres om Sommeren. Medicinalvæsenet var kun nedsat med 4 %, og det var for lidt. Aarhus Hospitalsvæsen var ganske vist kendt som noget af det bedste, men det var ogsaa det dyreste udenfor København. Der kunde dog næppe bebrejdes Udvalget noget, idet det ikke var let at modsætte sig de Krav, som Lægerne stillede. For Brolægningsvæsenets Vedkommende havde Budgetudvalget henstillet at nedskære det med 17 %, idet der saa kunde udføres lige saa meget Arbejde som i Fjor, og det tog Udvalget ogsaa forstaaende paa. Taleren vilde henstille til Brolægningsudvalget ogsaa at gaa med til at udskyde Beløbet til Vesterbros Torv til næste Aar. Udgiften til Børnetilsyn androg ikke mindre end 9100 Kr., og disse Penge kunde man have sparet ved at gøre Tilsynet til et borgerligt Ombud. Paa Konto XIX var opført en Række Bevillinger til forskellige Institutioner o. l.: de var i Aar nedsat noget, men hvis Aarhus vedblivende vilde være en stor By, Jyllands Hovedstad og eventuelt Universitetsby, maatte der ofres noget til kulturelle Formaal. Bidragene til Museet,

Den gamle By, Teknisk Skole, Mindeparken, Teatret m. fl. beløb sig til ca. 148000 Kr., hvilket var mange Penge, men Aarhus var nødt til at være med paa disse Omraader. Angaaende H. P. Christensens Udtalelser om de i Rigsdagen forelagte sociale Love vilde Taleren sige, at de vel nok blev vedtaget, om end ikke helt i den forelagte Form, og de vilde vist betyde en lille Formindskelse for Kommunerne. Alligevel maatte Lovene kaldes forsvarlige, naar man saa hen til Landets økonomiske Stilling, for som Forholden laa, blev man nødt til at sætte Tæring efter Næring. — Hvad Aarhus Kommunes finansielle Stilling angik, saa viste en Sammenligning med andre Købstæder, at den var særdeles god. Skatteprocenten var i mange østjydske Byer 14—18 medens den her var godt 10, til Trods for, at Aarhus var en udpræget Arbejderby. Samtidig havde man i de sidste Aar oparbejdet en Driftskapital paa 5—600000 Kr. aarlig; men naturligvis havde Byraadet ikke Æren derfor alene; det var Skatteyderne, der havde betalt denne Merudgift. Samtidig havde Kommunen haft en Besparelse ved ikke at optage noget Laan i flere Aar; nu blev det nødvendigt, men der var den Trøst, at det skulde anvendes til produktive Formaaler. Det kunde dog ikke siges, at Aarhus havde været særlig sparsommelig. I Skatteaaret 1913—14 var Udgiften til Byens Styrelse, Medicinal-, Skole-, Rets- og Politivæsen samt sociale Udgifter ca. 1<sup>3</sup>/<sub>4</sub> Mill. Kr., medens den nu var ca. 5<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Mill., altsaa Stigning paa over 300 %, og selv om man tog Hensyn til det forøgede Indbyggerantal, var Stigningen over 250 %. Da Pristallet nu var 181, vilde det ses, at der var langt igen, før man kom ned paa samme Niveau som i 1914. Aarhus

Bys Status var god, bedre end de fleste andre Byers, idet der var et Overskud paa ca. 29 Mill. Kr., og selv om det ikke var Aktiver, der kunde gøres i Penge, var det dog reelle Værdier for Kommunen. Budgettet var gaaet ned fra i Fjor med 670000 Kr., og saafremt Byraadet kunde tiltræde det, haabede Taleren, at man kunde undgaa en Stigning af Skatteprocenten. Taleren vilde dermed anbefale det foreliggende Budget til Vedtagelse.

M. B r a m m e r havde i Pressen læst en Del Udtalelser af Budgetudvalgets Medlemmer om det store og gode Arbejde, de havde udført ved at fremstille det foreliggende Budget, og derved havde de egentlig taget de rosende Ord ud af Munden paa de øvrige Medlemmer. Angaaende Hovedprincippet, at der skal en Nedsækering til, var der vist almindelig Enighed; hvorvidt denne Nedsækering var gennemfört tilstrækkelig grundigt alle Steder, skulde Taleren ikke komme nærmere ind paa. Hvis Skatteprocenten ikke steg, maatte man vel være tilfreds, men den skulde ogsaa nødig gaa i Vejret, for hvis det skete, kunde det let ende med at gaa galt. Det var fornuftigt at vente med at røre ved Lønspørgsmaalet, til det skete andre Steder; men i Forhold til Kronestigningen laa Lønningerne vist lidt for højt, og der maatte engang tages fat paa denne Sag. Man havde dog ikke helt fulgt Princippet, idet der f. Eks. til Børnetilsynets Kontor kun var opfört 1200 Kr. I Fjor blev Beløbet sat op fra 1500 til 1800 Kr., men nu var det altsaa nedskaaret med  $\frac{1}{3}$ , skönt Arbejdet nærmest var blevet større. Det var et ganske enestaaende Tilfælde, som krævede en nærmere Forklaring, og Taleren vilde meget bede Budgetudvalget ændre dette, da det drejede sig

om et betydeligt Arbejde, der absolut ikke kunde udføres som borgerligt Ombud. Tilskudene til kulturelle Formaal var af allerstørste Betydning. Til Aarhus Teater ydedes ikke mindre end 40000 Kr., og det var selvfølgelig et godt Formaal, blot man saa ogsaa var tilfreds med det, der ydedes paa Teatret. Med et saadant Tilskud var man berettiget til at stille ret store Krav, i hvert Fald at Teatret baade m. H. t. Repertoire og Form ligger i et højere Niveau end de københavnske Sekond-Teatre; men det kunde ikke nægtes, at der sporede en nedadgaaende Linie i Teatrets Præstationer. Da Tilskudet for nogle Aar siden blev forhøjet, var det bl. a. for at kunne bevare Teater-orkestret, der var af saa stor Betydning for Musiklivet i Aarhus; men stik imod denne Forudsætning var Orkestret stadig bleven formindsket, saa det nu knap kunde kaldes et Orkester. Det var ganske vist under den tidligere administrerende Direktør, at Tilsagnet blev givet, og maaske den nuværende Direktør og Repræsentantskabet havde glemt det, men det forpligtigede dog Institutionen. Statsbiblioteket i Aarhus var den Institution, som havde den allerstørste Betydning for Universitetssagen. Denne Sag var for Øjeblikket gaaet ned under Vandskorpen, men kom forhaabentlig op igen. Den Kommission, der var nedsat om Biblioteksforholdene, havde været meget streng overfor Statsbiblioteket og faktisk forsøgt at sætte det ned til et Bibliotek af 2. Rang, et større Folkebibliotek; men det maatte man af alle Kræfter søge at hindre, og derfor burde der snarest oprettes et Centralbibliotek for Aarhus By, saa at Statsbiblioteket kunde fritages for at fungere som et Slags Centralbibliotek for Kommunen. — Det maatte kraftigt hævdes, at Statsbibliotekets første Opgave var at

være et videnskabeligt Bibliotek for Provinsen. Man burde derfor allerede nu have taget denne Tanke op og afsat et Beløb som 1. Bevilling til et Folkebibliotek i Aarhus. Da man i Fjor fik Skatteprocenten sat ned til godt 10, skyldtes det bl. a. Forhøjelsen af Grundskat og Ejendomsskyld, og Fabrtkant Møller gjorde dengang opmærksom paa, at Grundejerne var berettigede til at lægge Forhøjelsen paa Huslejen. Det havde næppe været nødvendigt at give en saadan Anvisning, for det var sket i saa stor Udstrækning, at det blev en meget dyr Skattenedgang for Borgerne. Taleren havde undersøgt dette Forhold for nogle Ejendomme, og i et Tilfælde, en Ejendom i Grønne-gade, var Skatten steget med 159 Kr., medens Lejen var forhøjet med 550 Kr. I et andet Tilfælde var der forlangt en Forhøjelse paa 1200 Kr. af en enkelt Lejer. Man burde derfor undgaa en Forhøjelse af Ejendomsskatterne under en Boligsituation som den nuværende, for den vilde altid væltes over paa Lejerne med langt større Beløb. Budgetudvalget havde optaget Leonhard Hansens Tanke om at lade Skorstensfejermestrene betale Brandinspektørens Løn. (Borgmesteren: Det er en Byraadsbeslutning!). Man burde egentlig føre dette Princip videre ud og lade Murerne betale Lønnen til Bygningsinspektøren, Tømrerne til Stadsarkitekten og Sodavandsfabrikanterne til Vandværksbestyreren! Det var glædeligt, at Budgetudvalget havde bibeholdt Beløbet til Asylbørns Ferieophold; det var Penge, som gav gode Renter, og det samme gjaldt Udgiften til Børnene paa Højvang. Disse Børn levede i nogle Aar under saa gode og sunde Forhold, at de baade aandeligt og legemligt fik et Skub fremad, der vilde mærkes gennem hele deres Liv. Naar der

skulde spares, maatte jo ogsaa Brolægningsudvalget resignere, selv om det var ønskeligt at faa Færdsselsvejene forbedret. Den bedste Forbindelse mellem Bydelene vilde dog faas ved en Bro over Baneterrænet ved Ringgaden, og ligeledes vilde Gennemførelsen af Fredensgade til Bispetorvet være af stor Betydning til Aflastning af Søndergade. Der forelaa ogsaa et meget velmotiveret Andragende fra Beboerne i Langelandsgade om at faa denne Gade istandsat, og det var trist, at der ikke var Raad dertil. Hvad Banegaardssagen angik, saa var der nu Udsigt til, at der efter 10 Aars Forløb vilde vise sig en Banegaard over Horisonten, og saa kunde man næppe lade Ryesgade ligge længere; derfor burde der nu fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse lyde et Trøstens Ord til Beboerne i denne Gade, at nu var deres Trængselstid snart forbi. Ellers kunde Taleren tiltræde det fremlagte Budget.

K. Moustén fandt det meget prisværdigt, at Budgetudvalget var kommet ned med Udgifterne, men der var dog enkelte Ting, som Taleren maatte kritisere. Efter at Sygehusudvalget havde lagt sit Budget, havde man en Konference med Budgetudvalget og gik med til en yderligere Nedsættelse; men nu viste Forslaget, at Budgetudvalget paa egen Haand havde skaaret det endnu længere ned. Saadant burde ikke finde Sted uden Forhandling med det paagældende Udvalg, for saa kunde man let komme saa vidt, at det blev umuligt at administrere en Institution. Det var vist en hel ny Fremgangsmaade, og skulde det være Regelen, vilde det blot medføre, at Udvalgene lagde deres Budgetter rigeligere, hvad der jo ikke var noget vundet ved. — Taleren maatte forbeholde sig til 2. Behandling at stille Ændringsforslag til et Par

Poster paa Budgettet, for hvis de ikke blev ændrede, maatte Sygehusudvalget fralægge sig Ansvaret.

J. Perregaard oplyste, at Udvalget for Bygninger og Inventar var gaaet med til en Nedsækning af sit Budget efter Forhandling med Budgetudvalget, men derefter havde dette Udvalg yderligere skaaret 14000 Kr. fra de kommunale Ejendommens Vedligeholdelseskonto. — Taleren skulde dog ikke sige saa meget dertil, idet Budgetudvalget vel havde ment, at man maatte udskyde den Hovedreparation af Ejendommene, som var nødvendig, allerede da det nuværende Udvalg overtog dem. Flere af Ejendommene var behandlet saaledes, at hvis de tilhørte private, og der var Laan i dem, vilde Laangiverne sikkert have opsagt Pengene. Maaske vilde Budgetudvalget derved animere Udvalget til at komme af med de Folk, der ødelægger Husene, og saa maatte man jo være taknemlig derfor. Det var rigtigt, at der krævedes store Summer til Administration af Husene, men Sagen var, at ved Kommunens Huse skulde ethvert nok saa lille Arbejde betales i dyre Domme, idet ingen af Lejerne gjorde noget som helst, og vilde man tvinge dem dertil, blev man blot udsat for Kritik. Taleren havde aldrig holdt paa, at Huslejen skulde ned under den Sum, som Lejlighederne kunde bygges for, thi det vilde blot ødelægge alt Byggeri. Men en saadan Dumhed havde et tidligere Byraad begaaet, saa at en Del af Husene nu var udlejei 25<sup>o</sup> billigere, end de kunde fremstilles for, og det var mærkeligt nok i disse billige Huse, at der altid var Spektakler med Lejerne. En Nedsættelse af Huslejen under Fremstillingsprisen vilde være at skabe permanent Bolignød. Angaaende Kritikken af Stadsarkitektens Kontor, som syntes at skulle lægges for Had, vilde

Taleren henstille, at de øvrige Udvalg betaler en Afgift, naar de benytter Stadsarkitekten; blot de vilde betale  $\frac{1}{3}$  af, hvad der betales for privat Arkitektarbejde, vilde Kontoret svare sig udmærket. Udvalget for Bygninger og Inventar ønskede intet hellere end at indskrænke Telefonkontoen, men naar de øvrige Udvalg forlangte dem, nyttede det ikke at protestere. Viceværten i Mejlgade 8 var egentlig Fyrbøder, men Udvalget havde ikke villet give ham fast Ansættelse for at spare Pensionen. Pensionerne vilde komme til at tynge Kommunen meget stærkt; den højeste Embedsmand med en Løn af 10000 Kr. kunde gaa, naar han var 65 Aar, og faa over 6000 Kr. i Pension, og han kunde tjene mange Penge efter den Tid. Der fandtes nu kommunale Arbejds mænd, som havde mere i Pension, end andre tjente ved deres Arbejde; samtidig var der enkelte pensionerede, som gik ind i privat Arbejde og tog Brødet fra andre, og det burde ikke finde Sted. Muligvis burde Pensionen være mindre ved 65 Aars Al- og saa stigende i Forhold til den Tid, vedkommende blev længere i Tjenesten; det vilde gavne Kommunen umaadeligt. Men forøvrigt skulde Fabrikant Møller være lidt forsigtig med at kritisere Pensionsordningen, idet han var Formand for det Udvalg, der i sin Tid lavede den.

Johanne Berg takkede for Posten paa 8000 Kr. til Oprettelse af en Vuggestue paa Frederiksbjerg. En saadan havde længe været tiltrængt i den sydlige Bydel, idet Marthahjemmet i Thunøgade laa for langt borte. Man havde tænkt at leje en af Kommunens Lejligheder i Banegaards- gade og midlertidig indrette den der, og forhaabentlig vilde Byraadet velvilligt lade den istandsætte til dette Formaal. De 8000 Kr. slog jo ikke

til, men Bestyrelsen maatte saa se, om der kunde skaffes Støtte ad privat Vej. Derimod var Taleren ikke glad ved Bevillingen til Aarhus Folkebibliotek. I Efteraaret kom der Meddelelse om, at Staten havde nægtet at give yderligere Tilskud, fordi Folkebiblioteket ikke opfyldte Lovens Bestemmelser. Forholdene var ikke gode i de nuværende Lokaler paa Vestergade, og man maatte haabe, at Byen engang faar Raad til at rejse et virkeligt Centralbibliotek; men i Øjeblikket gjaldt det om at holde det nuværende i Gang. Budgetudvalget havde foreslaaet 2000 Kr. dertil, men Taleren havde en Opgørelse fra Biblioteket, som viste, at det allerlaveste var 3800 Kr., hvorfra dog kunde gaa 600 Kr. for Salg af Kataloger. Dertil kom, at et Bibliotek ikke i Længden kunde gaa uden Indkøb af nye Bøger, og forhaabentlig var Byraadet interesseret i, at man køber den mest nødvendige nyere Litteratur, ihvert Fald for ca. 2000 Kr. Der vilde altsaa blive Brug for ca. 3000 Kr. mere end budgetteret, og Taleren vilde paa Hr. Perregaards og egne Vegne stille Ændringsforslag derom til 2. Behandling. Angaaende Børnetilsynet, saa havde der hidtil været 2 faste Tilsynsdamer med en Løn af 2400 Kr. og 4 andre med en Løn af 600 Kr. Sundhedskommissionen havde nu foreslaaet, at de 4 Damer afskediges og erstattes med en fast ansat til 2400 Kr. Paa Budgettet var dog stadig opført 4 Damer à 600 Kr., og Taleren vilde meget anbefale, at Opsigelsen af disse Damer annulleres, for det var lidt hensynsløst at afskedige dem nu efter et langt og udmærket Arbejde.

Andr. Bitsch erkendte, at det var nødvendigt at faa Udgifterne ned; men det var lidt vanskeligt for Alderstenteudvalget at lægge et Budget i Aar, da Loven var til Revision. Taleren vilde

i den Anledning henstille til Fabrikant Møller paa Rigsdagen at medvirke til, at Aldersrenten ikke ved en eventuel Revision bliver saa ringe, at de gamle ikke kan leve deraf, saa vilde han sætte sig et varigt Minde blandt de gamle i Landet. — Budgetudvalget havde dog skaaret enkelte mindre Poster saa langt ned, at i hvert Fald Aldersrenteudvalgets Flertal maa tage Forbehold; det drejede sig om Løn til en Arbejdsmand samt Vedligeholdelse af Bygning og Inventar, og Udvalget vilde antagelig ved 2. Behandling stille Forslag om Forhøjelse af disse Poster.

Leonhard Hansen kunde desværre ikke takke Budgetudvalget for den Maade, hvorpaa det havde nedskaaret flere af Budgetterne. Selvfølgelig kunde Udvalgene lægge deres Budgetter saa rigeligt, at Budgetudvalget kunde have noget at skære af for at faa en Fjer i Hatten, men det havde de Udvalg, hvori Taleren sad, ikke gjort. Hvad Skovenes Budget angik, saa viste det en Fremgang fra i Fjor paa 10000 Kr., og Udvalget regnede derfor med, at der var Raad til enkelte Forbedringer i Skovene. Alligevel var man gaaet med til at stryge 1800 Kr. til Istandsættelse af Broen ved »Salonen«, som truede med at styrte sammen. Taleren skulde dog ikke komme nærmere ind derpaa, men sige lidt om Forsørgelsesvæsenets Budget. — Udvalgets oprindelige Forslag lød paa 1071000 Kr., og man gik senere med til at nedsætte det med 44000 Kr., men nu viste det sig, at Budgetudvalget yderligere havde nedsat det med 23000 Kr., og det kunde Udvalget ikke finde sig i, for saa var det umuligt at administrere. Dette Budget gav aldrig Overskud, fordi det var lagt saa knebent, at et Overskud var umuligt, og skulde man vedtage det foreliggende Budgetforslag,

vilde der nødvendigvis blive Overskridelser. Alle Byraadets Medlemmer vilde sikkert indrømme, at Køkkenforholdene paa Anstalten var meget uheldige og trængte til en Forbedring; og ligeledes var det baade dyrt og brandfarligt med de mange Kakkelovne paa Anstalten. Udvalget foreslog derfor enstemmigt at afskaffe disse og indlægge Varmeanlæg, hvorved ogsaa Brændselskontoen vilde formindskes fra 13000 til 7000 Kr. Kontorlokalerne var saa daarlige, at Ekspeditionen næppe kunde gennemføres; det var ikke alene de fattigunderstøttede, som kom der, men en hel Del Menesker, der skulde have Attester o. l., saa man kunde regne med gennemsnitlig et Par Hundrede besøgende om Dagen. At Forholdene var daarlige, havde et tidligere Byraad erkendt, idet der i 1917--18 blev optaget et Laan bl. a. til en ny Fattiggaard, men ikke een Øre af Pengene blev anvendt dertil. Udvalget havde tidligere udarbejdet et Forslag om at anvende  $\frac{1}{4}$  Mill. Kr. til en Administrationsbygning, men da man var klar over, at Byraadet vilde modsætte sig det, enedes Udvalget om at foreslaa en Modernisering af Kontorerne. Det vilde sammen med Køkkenordningen og Varmeanlægget koste 166000 Kr., men Budgetudvalget havde kun villet gaa med til 60000 Kr. til Forbedring af Køkkenforholdene, og deraf var opført 30000 Kr. for indeværende Aar. Taleren maatte protestere mod at tage dette Arbejde i flere Tempi, hvorved det blev meget dyrere. Udvalget kunde gaa med til at dele Beløbet paa 2 Aar, men det skulde laves nu, og i hvert Fald Udvalgets Flertal vilde til 2. Behandling stille Forslag derom. Fabrikant Møller havde nævnt, at Satserne nu maatte sættes ned som alt andet. Men det vilde ikke ske med Talerens gode Vilje, for Aar-

hus Kommune havde hidtil været blandt dem, der betalte allermindst i Understøttelser. Satserne var nu 12 Kr. for Ægtepar + 2 Kr. pr. Barn ugentligt, indtil 15 Kr. pr. Kvartal til Gas, indtil 30 Kr. pr. Maaned 1 Husleje og 30 Kr. aarlig til Brændsel. det blev for en Familie med 3 Børn 26,65 Kr. ugentlig, og en saadan Understøttelse kunde ikke skæres ned. — Forsørgelsesvæsenets Konto var faktisk gaaet ned med 24000 Kr. fra i Fjor, selv om den stod opført til 12000 Kr. mere, for deri var indbefattet de 30000 Kr. til Køkkenanlægget, og desuden var Tilskudet til Feriekolonien i Aar for første Gang paaført Budgettet. Den kontante Pengehjælp var nedsat med 15000 Kr., men Budgetudvalget havde yderligere taget 5000 Kr. fra. Naar der skulde skæres ned alle vegne, ogsaa paa Hjælpekasse- og Arbejdsløshedshjælp, var det givet, at der ikke kunde skæres ned paa Forsørgelsesvæsenet, for det var den sidste Udvej for Folk, naar alt andet glippede. En hel Del Poster var bestemt ved Lov, f. Eks. ved Fattiglovens § 61 og Invalideloven, og disse Udgifter var Udvalget slet ikke Herre over. Ligeledes maatte Taleren protestere imod, at Budgetudvalget havde nedskaaret Beløbet til Feriekolonien fra 6000 til 4000 Kr. Sidste Aar var der 124 Børn paa Bispegaarden, i Aar skulde det indskrænkes til Asylbørn, hvilket saa mærkeligt ud, da mange andre trængte lige saa haardt til et Landophold, og det vilde være Synd at nægte dem det. Taleren vilde meget henstille til Budgetudvalget at lade denne Post staa. Budgetudvalget var meget forundret over, at det kommunale Herberg kunde administreres saa billigt, men saa maatte det forbyse endnu mere, at Udvalget nedsatte Posten fra 4500 Kr. til 2500 Kr., skønt den i Forvejen

var nedsat fra 7000 til 4500 Kr. Men det var umuligt at drive det for denne Sum, og Taleren maatte ogsaa her forbeholde sig at stille Ændringsforslag til 2. Behandling. Dr. Brammer gav Anvisning paa, hvorledes man kunde lønne forskellige kommunale Funktionærer, men han burde hellere give en Anvisning for Lønning af de kommunale Læger. Det var forøvrigt ikke rigtigt, at Skorstensfejermestrene betaler Brandinspektørens Løn; de betalte 10000 Kr. til Kommunens Kasse for Kontrol med Skorstensfejningen. Hvad Brandvæsenet angik, kunde Taleren heller ikke særlig takke Budgetudvalget. Beklædningen var en Del af Brandsvendenes Løn, og Udgiften dertil kunde ikke nedsættes som foreslaaet. Denne Konto vekslede en hel Del fra Aar til Aar, idet en Del Genstande ikke skulde anskaffes hvert Aar. Men for indeværende Aar kunde Beløbet ikke være mindre, og Taleren maatte derfor ogsaa paa Brandkommissionens Mindretals Vegne bebude Ændringsforslag til 2. Behandling.

H. P. Salling havde gerne set, at Budgetudvalget havde fulgt Forslaget om en Nedsættelse af Vandafgiften; Industrien var for Tiden saaledes stillet, at den nok kunde trænge til en Haandsrækning. Men da Vandværksudvalget snart vilde stille Krav til Kommunen om et stort Tilskud til nyt Filteranlæg, vilde Taleren ikke foreslaa nogen Ændring i Vandværkets Budget. Angaaende Brandvæsenet maatte Taleren beklage, at Budgetudvalget havde nedskaaret Beklædningskontoen; Arbejdet medførte saa meget Slid paa Tøjet, at man næppe kunde klare sig med mindre, og Taleren vilde derfor støtte det af Leonhard Hansen bebudede Ændringsforslag.

H. J. B a d e n indrømmede, at Vedligeholdelses-

udgifterne ved de kommunale Ejendomme var meget store, men det var nødvendigt for at faa Ejendommene i Orden, idet der gennem flere Aar var sparet temmelig meget paa denne Konto. Man kunde dog næppe som private Husejere forlange, at Lejerne selv skal vedligeholde Lejlighederne. Omforandringen af Tagene paa Hjørnejendommene ved Vejlegade havde ogsaa kostet en Del. Men efter en grundig Gennemgang af Husene kunde man vente, at Beløbet vilde falde, saa Forrentningen blev noget bedre end hidtil. Angaaende Hr. Perregaards Udtalelser om dem, der ødelægger Lejlighederne, var Taleren enig med ham i, at de bør sættes ud, men vilde samtidig tilføje, at det vist var et meget ringe Antal af de nuværende Beboere, der kunde beskyldes derfor. Talen om en Nedsættelse af Huslejen klang lifligt, men der var næppe nogen, som paataente en Nedsættelse for Tiden. Noget helt andet var, om Stadsarkitektens fortræffelige Kontor kunde finde en Maade, hvorved der kan bygges billigere og alligevel forsvarligt, saa maatte der komme et Fald i Huslejen i Forhold til, hvad de nye Bygninger koster mindre. Hvis Nedskæringen af Lønningerne stadig skulde fortsættes, kunde man ogsaa tænke sig, at der kom et Tidspunkt, hvor Betalingsevnen svigtede, og saa maatte man vel hellere sætte Lejen ned end lade Husene staa tomme. Huslejen var i det sidste Aar steget meget stærkt i Aarhus, men det var næppe Grundskylden, der var Aarsag dertil; det skyldtes ganske simpelt Bolignøden, selv om Skatten i nogle Tilfælde var brugt som Paaskud. Taleren vilde gerne støtte Frk. Bergs Bestræbelser for at faa bedre Vilkaar for Folkebiblioteket. Naar man ønskede, at Aarhus skal være kulturelt Midtpunkt

for Provinsen, maatte man heller ikke forsømme det ikke strengt videnskabelige, for det havde ogsaa sin store kulturelle Betydning. Forhaabentlig kunde der inden for længe gøres noget effektivt for at faa et moderne Folkebibliotek, men indtil da maatte man skaffe det nuværende Bibliotek saadanne Midler, at det ikke behøver at ligge helt stille.

M. C. Falk gjorde opmærksom paa, at det gennem mange Aar havde været saaledes, at naar et Budget skulde skæres ned, gik det særlig ud over Brolægningsvæsenets Konto. Derfor var Byens Brolægning nu bleven saa forsømt, at man ikke længere kunde være det bekendt. Samtidig var der sket en fuldstændig Revolutionering af Trafiken ved den stærke Motorkørsel, saa det var bydende nødvendigt at faa Gaderne bragt i Orden. Det kostede selvfølgelig mange Penge, og Udvalget maatte derfor arbejde efter bestemte Planer for at naa en rationel Løsning af Spørgsmaalet. Nu havde man gjort Landevejene til Skanderborg og Silkeborg færdige, og ved at brolægge det manglende Stykke af de Mezas Vej, var Forbindelsen i Orden lige ind til Lille Torv. Paa samme Maade vilde en Regulering og Ombrolægning af Vesterbros Torv sammen med Brolægning af det yderste Stykke af Nørrealle gøre den vestlige Hovedforbindelse færdig. Det fremgik tydeligt af Ordførernes Udtalelser, at de havde en daarlig Samvittighed overfor Brolægningsudvalget. Det var uøkonomisk og upraktisk at tage en lille Stump af en Gade hvert Aar i Stedet for at gøre Forbindelsen færdig, derfor maatte Brolægningsudvalget forbeholde sig til 2. Behandling at stille Forslag om, at de 50000 Kr. til Vesterbros Torv optages paa Budgettet. Maaske kunde

selve Torvet ndskydes, hvorved der vilde spares 12000 Kr., men det var sikkert klogest at gøre det hele færdigt paa een Gang. De øvrige Nedskæringer var Taleren gaaet med til og stod selvfølgelig ved sit Ord. — Taleren var glad ved de 10000 Kr. til Istandsættelse af Stadions Bygninger, men det var sat som »Tilskud en Gang for alle«, og den Tilføjelse burde stryges, for ellers var det umuligt at istandsætte Bygningerne saaledes, at Byen var tjent dermed. Der var gennem Aarene sparet meget herpaa, og det blev i Længden en daarlig Økonomi at lade Bygningerne forfalde. Budgetudvalget mente maaske, at den nye Ledelse af Stadion kunde ofre en Del paa Bygningerne, men det var næppe muligt. Der var ikke saa mange Penge blandt Folk som tidligere, derfor var der ogsaa færre Sportsopvisninger, og de, der afholdtes, var ikke mere saa godt besøgte, saa Indtægterne var mindre end før. Samtlige Byraadsmedlemmer i Stadions Repræsentantskab var enige om, at en Reparation af Bygningerne var paakrævet, og det skulde blive gjort saa fornuftigt og økonomisk som muligt; men det blev nødvendigt ogsaa til næste Aar at andrage om Tilskud, hvorfor Ordene »en Gang for alle« burde udgaa. Taleren vilde anbefale Frk. Bergs Henstilling om et yderligere Tilskud til Folkebiblioteket; del var en Sag, som i mange Aar var forsømt i Aarhus. Børnertilsynet blev varetaget af Plejebørnsforeningen under Sundhedskommissionens Kontrol i Forbindelse med Formanden for Forsørgelsesudvalget, og hvis der vedblivende skal være 4 Tilsynsdamer til 600 Kr., blev de nuværende ikke afskediget. Taleren var ikke saa bange for en stigende Skatteprocent som Dr. Brammer m. fl. Hvis Aarhus stadig vilde være en stor By og

en By i Fremgang, kunde man næppe administrere under 10% i Skat, Nogle Tiendedele mere eller mindre betød ikke saa meget for Skatteborgerne; det vigtigste var, at Byen blev styret saaledes, at de kan være tjent dermed, og at der kan bydes dem de nødvendige Muligheder for at leve paa en ordentlig Maade.

Bernt Jensen var ogsaa bleven noget forbavset over Nedsækeringen af Forsørgelsesvæsenets Budget; det var i Forvejen nedsat saa stærkt, at det var tvivlsomt, det kunde holde, og tilmed var der ikke taget Hensyn til de foreliggende Lovforslag om Nedsækering af de sociale Udgifter. Hvis disse Love blev vedtaget, kunde man sikkert regne med, at Statens Byrder i stor Udstrækning blev væltet over paa Kommunerne, saa en Nedgang af disse Udgifter i det kommende Aar var umulig. Naar saa tillige Hjælpekassen havde faaet 35000 Kr. mindre, end den havde andraget om, vilde det falde tilbage paa Forsørgelsesvæsenet, og Taleren kunde derfor i et og alt tiltræde Leonhard Hansens Udtalelser og slutte sig til et Ændringsforslag herom. Udgiften til Vedligeholdelse af Kommunens Ejendomme var meget stor, over 25% af Lejen, og Perregaard anførte som Grund hertil, at man havde overtaget Ejendommene i en meget daarlig Forfatning fra et tidligere Udvalg. Hvis det var rigtigt, maatte der naturligvis en Hovedreparation til. Men naar han tillige ønskede Budgetudvalgets Støtte til Udsættelse af daarlige Lejere, saa kunde Taleren næppe tænke sig, at Kommunens Lejere er saa daarlige, at der ligefrem øves Hærværk i Kommunens Huse, og en saadan Udtalelse var sikkert ikke paa krævet. Af nye Ting var Udgiften til Folkeregistret meget stor, og man skulde egentlig ikke

mene, at der behøvedes et saa stort Apparat for at holde dette Kartotek i Orden. Angaaende Fabrikant Møllers Udtalelser om de kommunale Lønninger, skulde Taleren ikke komme særlig ind derpaa, da det ikke laa for, men Hr. Møller kom med en Udtalelse om, at der ikke mere var Højkonjunkturer som i 1919, da Lønordningen blev til. Det kunde give det Udseende af, at Lønningerne stadig var de samme som i 1919, hvilket slet ikke var Tilfældet. Arbejdernes Timeløn var gaaet ned fra 192 Øre til 135 Øre, saa de var sikkert ikke nu bedre stillet end i 1919. Angaaende Hr. Perregaards Udtalelser om Arbejdernes Pensioner, kunde Taleren oplyse, at de fleste Arbejdere fik 1000 Kr. i Pension, og det højeste, en kommunal Arbejdsmand kunde opnaa efter i 30 Aar at have betalt 4% til Pensionskassen, var 2200 Kr. aarlig. Desværre var der maaske Arbejdere, der ikke havde mere i Løn, og det var naturligvis et Misforhold, men Fejlen laa saa i, at Lønnen var for ringe. Hvorvidt det var en Fordel for Kommunen at beholde Folkene til 70 Aars Alderen, var der delte Meninger om; der var ikke noget tjent derved, hvis der var yngre Folk med Familie, som Kommunen maaske skulde understøtte. Angaaende Stadsarkitektens Kontor, saa kunde Taleren ikke slutte sig til Perregaards Defensorat derfor. Taleren havde set et Overslag til Forsørgelsesvæsenet, som var helt ud i det Blaa, og i et andet Tilfælde, hvor Slagtehusudvalget anmodege om at faa udarbejdet Planer til en Udvidelse, havde man endnu ikke efter  $\frac{1}{2}$  Aars Forløb hørt noget om Sagen. Det var ikke nogen korrekt Optræden fra Stadsarkitektens Side, og det var lige saa ukorrekt, hvis det var andre Kræfter, der stod bagved og var Skyld i For-

sinkelsen. Taleren vilde til Slut anbefale de 50000 Kr. til Vesterbros Torv.

N. C. Christiansen beklagede meget, at Budgetudvalget havde slettet Istandsættelsen af Vesterbros Torv eller særlig Kørebanen langs Torvets nordre Side. Dette Arbejde var langt mere paakrævet end Brolægningen af Nørrealle, idet den Stump Gade bedre kunde repareres, og der tilmed kun var Bygninger paa Gadens ene Side. Vesterbros Torv var en central Plads, hvorfra der udgik 8 Gader, og man modtog stadig Klager over den daarlige Brolægning. Torvet burde istandsættes samtidig med Gadeanlægget, og Taleren vilde meget anbefale at gaa med til det af Hr. Falk bebudede Ændringsforslag. Angaaende Forsørgelsesvæsenet maatte Taleren give Leonhard Hansen Ret i, at det var uheldigt at tage disse Omforandringer i flere Tempi, idet det vilde fordyre det hele. Det var absolut paakrævet at faa Forandringerne udført, da det hele var gammelt og daarligt, og Varmeanlægget vilde bevirke en stor Besparelse paa Brændselskontoen. Maaske kunde det ordnes saaledes, at man udskød Arbejdet lidt, saa hele Beløbet ikke kom til Udbetaling i et enkelt Aar, men ellers tog Arbejdet samlet. Hvad Understøttelserne angik, kunde Taleren ikke tiltræde Leonhard Hansens Betragtninger og havde ogsaa indtaget en Særstilling i Udvalget. — Naar disse Mennesker havde kunnet eksistere med de nuværende Satser i 1923, maatte de ogsaa i Henhold til Pristallet kunne sættes noget ned nu, og Taleren havde ment, at man ogsaa her maatte gaa ned med 17 % eller 2 Kr. pr. Uge. Det var ikke helt rigtigt, at Aarhus Kommune laa lavere m. H. t. Understøttelse end de andre Byer, hvilket Taleren paaviste ved en Sam-

menligning mellem Satserne i Aarhus og de øvrige større Købstæder.

Vald. Pedersen betonedede, at det foreliggende Budget kun var et Forslag, og hvis Medlemmerne ikke vilde have det, stod det jo i deres Magt at ændre det. Taleren kunde slutte sig til Partiets Ordfører og anbefale Forslaget til Byraadets Velvilje. Budgetudvalget havde brugt samme Fremgangsmaade som i flere Aar, saa Taleren forstod ikke rigtig Hr. Moustens Kritik derover. Taleren vilde derfor pege paa, at f. Eks. Sygehusudvalget paa sit Budget havde onført et større Beløb til Brændsel end i 1925, skønt Brændselspriserne nu var meget lavere, og ligeledes et større Beløb til Vedligeholdelse. Disse Poster kunde i hvert Fald nedsættes betydeligt, og saa var det vel tilgiveligt, hvis Budgetudvalget har ment, at ogsaa andre Poster kunde sættes ned. Det var ingen Kunst at lægge et Budget saaledes, at uanset hvad der sker, bliver der et stort Overskud, men det var i nogen Grad at føre Byraadet og Borgerne bag Lyset, og det var heller ikke paakrævet, at Sygehusudvalget skal møde med  $\frac{1}{4}$  Mill. Kr. i Overskud. Byraadet havde gennem flere Aar ført en kraftig Konsolideringspolitik, men naar det nu begyndte at knibe for mange af Borgerne, maatte man i nogen Grad ophøre dermed. »Den gamle By« havde vel nok nogen Betydning for Aarhus, men Udgiften steg ogsaa stadig, og der havde været nogen Divergens her, fordi Bestyrelsen havde antaget en Mand, som de forlangte, at Kommunen skulde lønne. Men man maatte i Fremtiden bort fra, at private Institutioner ansætter Folk og saa forlanger, at Kommunen skal lønne dem. — Samtidig vilde Taleren henstille til Bestyrelsen, at Byraadet til

næste Aar faar Beretning og Regnskab over denne Institution. Til Dr. Brammers Kritik over Skorstensfejerordningen vilde Taleren sige, at han hellere burde beskæftige sig med Lægerne; det var i hvert Fald farligt at kaste med Sten, naar man selv bor i Glashus. Taleren vilde dermed anbefale Forslaget til Byraadets velvillige Behandling.

J. Perregaard havde ikke ventet, at hans Bemærkninger om Kommunens Lejere vilde kalde Grundejeren Bernt Jensen frem; men Bernt Jensen havde i hvert Fald den Fordel, at han kunde skaffe sig af med sine Lejere, medens Kommunen maaske blev nødt til at tage dem. Angaaende Kommunens Pensionister, saa kendte Taleren i hvert Fald en Mand, som gennem flere Aar havde oppebaaret 2618 Kr. i Pension foruden Dyrtidstillæg, og en saadan Løn vilde langt de fleste private Arbejdere være glad for at faa. Taleren kunde dog tiltræde Bernt Jensens Syn paa Pensionsalderen, hvis han saa vilde love, at ingen af Pensionisterne gaar over i privat Arbejde og tager Plads op for andre, for ellers burde de blive noget længere under Kommunen. Taleren var ikke sat til at forsvare Stadsarkitekten, men han sorterede jo under det Udvalg, som Taleren var Formand for. Men naar alle de andre Udvalg selvstændigt benyttede Stadsarkitekten, kunde Udvalget for Bygninger og Inventar ikke have Ansvaret.

K. Moustén kunde ikke give Vald. Petersen Ret i, at fordi enkelte Poster paa Sygehusenes Budget kunde nedsættes, kunde andre ogsaa. Da Budgettet blev lagt i Efteraaret, var Brændselspriserne langt højere end nu, og dertil kom, at Hospitalet var udvidet siden 1925. Taleren var egentlig godt tilfreds med Budgetudvalget og glad

ved, at Udgifterne var kommet ned, men det var ikke klogt af Budgetudvalget at foretage andre Nedskæringer end dem, som det var bleven enig med Udvalgene om.

Borgmesteren ønskede at knytte enkelte Bemærkninger til Budgettet. Hvis man kunde have fortsat den Finanspolitik, der var ført igennem flere Aar, havde det gavnet Byens Borgere for mange Penge, og saafremt alle andre Kommuner og Staten havde gjort det samme, saa man ikke skulde gaa til Udlandet efter Penge, vilde Danmark have været et rigt Land. Skulde man stadig gaa til Udlandet efter Penge, gik Millioner ud af Landet til Fordel for de laangivende Lande. I Aarhus havde man gennem Aarene stræbt efter at naa et Stykke frem ad den Vej, og Taleren skulde til næste Møde fremskaffe en Oversigt over dette Forhold. — Læge Brammer udtalte nogle Ønsker, og det var der ikke noget at sige til; men de Medlemmer, som ved Budgetbehandlingen fremsatte saadanne Ønsker, maatte ogsaa vise, hvor Pengene skal komme fra til Ønskernes Opfyldelse. Angaaende Ryesgade, saa var det ikke Byraadets Skyld, at den laa i en saadan Forfatning; men forøvrigt klarede de ikke eksproprierede Ejendomme sig udmærket. Gaden vilde dog sikkert blive bragt i Orden samtidig med Banegaarden. Taleren fandt Kritiken af Stadsarkitektens Kontor noget mærkelig, men vilde henstille, at de forskellige Udvalg fremtidig betaler for Stadsarkitektens Assistance, saa vilde Kontoret ogsaa komme til at give Indtægt. Angaaende de af Leonhard Hansen krævede Forbedringer paa Forsørgelsesanstalten, saa var der vist Enighed om, at de var paakrævede, men Teknikerne havde erklæret, at der ikke var noget i Vejen for at ud-

føre det i flere Tempi. Selvfølgelig kunde Udvalget gaa i Gang med Arbejdet snarest, saaledes at det Beløb, som bruges udover de 30000 Kr., afholdes af Kassebeholdningen, og de andre 30000 Kr. saa opføres paa næste Aars Budget. Hvad Understøttelserne angik, saa havde vel alle Byraadets Medlemmer et varmt Hjerte for dem der er nødt til at søge til Forsørgelsesvæsenet, men fordi man rakte dem en hjælpende Haand, var det dog ikke givet, at Kommunen helt skal forsørge dem; de maatte nok kunde tjene lidt ved Siden af. Det var rart, at Falk var saa glad ved Stadions nye Bestyrelse; men Taleren saa saaledes derpaa, at de Folk, der vil tumle sig derude, maa selv betale noget til Anlæget. Man maatte ind paa den Tankegang, at de Mennesker, der kan frembringe noget af Værdi til eget og andres Underhold, er mere værd end den Mand, der kan sætte Rekorder ved en Sportspræstation.

H. P. Christensen konstaterede, at de af Medlemmerne fremsatte Ønsker ikke kunde forrykke Budgettet væsentligt. Angaaende det af Fabrikant Møller nævnte Ekstraarbejde ved Belysningsvæsenet, vilde Taleren gerne være med til at begrænse det saa meget som muligt. Børnetilsynet maatte kunne klare sig med det bevilgede Beløb, og Taleren saa ogsaa helst, at man beholdt de 4 Tilsynsdamer i Stedet for at ansætte en Dame med fuld Løn. Den stærke Stigning af Huslejen skyldtes ikke Ejendomsskatterne, men Bolignøden. Taleren vilde henstille, at man ikke paa nuværende Tidspunkt stiller Forslag om yderligere Beløb til Folkebiblioteket, da Budgetudvalget næppe kunde gaa med dertil. Taleren forstod heller ikke Moustens Kritik, for i et Møde tidligere paa Dagen havde han erklæret sig godt tilfreds

(K. Moustén: Da havde jeg ikke set Nedskæringen!) Taleren fandt ogsaa Vedligeholdelseskontoen for de kommunale Huse for stor og vilde spørge Perregaard, om Arbejdernes Boligforening brugte 25 % til Vedligeholdelse. (J. Perregaard: Nej, for vore Folk holder Lejlighederne i Orden!) Hvis nogle af Kommunens Lejere skulde sættes ud, fandt Udvalget nok ud af at gøre det paa en saadan Maade, at man kan være det bekendt. Angaaende Omforandringen ved Forsørgelsesanstalten, saa stemte Leonhard Hansens Udtalelser ikke overens med Stadsarkitektens, men det kunde vel nærmere oplyses, og saa kom man maaske til Forstaaelse; eventuelt kunde man tage 30000 Kr. aarlig gennem længere Tid. Angaaende dette Budget vilde Taleren dog pege paa, at det udviste en Stigning i Forhold til Regnskabet for 1924—25, medens alt andet ellers var gaaet ned. Selvfølgelig var det udmærket at have et varmt Hjerte for de fattige Mennesker, men Udgiften skulde betales af Skatteborgerne. Det var Folk med en Indtægt af 3—4000 Kr., altsaa væsentlig Arbejdere, der betalte den største Del af Skatterne i Aarhus, og de havde saa vanskeligt ved at betale dem, at man maatte gøre sit Bedste for at bringe Udgifterne ned. Derfor maatte et Udvalg ikke paa Forhaand sige, at man overhovedet ikke vil sætte sit Budget ned, og det burde Forsørgelsesudvalget overveje inden 2. Behandling. Brolægningsudvalgets Budget skulde Taleren for Øjeblikket ikke komme ind paa. Bevillingen til Stadion var fremkommet ved et Kompromis indenfor Budgetudvalget, og Hr. Falk burde ikke forsøge at faa det ændret, for Byraadet var selvfølgelig enigt om, at Stadions Bygninger ikke maatte forfalde. Taleren vilde dermed anbefale Budgettet og henstille til Medlem-

merne at overveje det nøje, inden man fremsætter Ændringsforslag.

J. Fogh-Mogensen vilde protestere mod Fabrikant Møllers Udtalelse om, at Hjælpekassen havde administreret ulovligt, og at de 70000 Kr. var en ulovlig Bevilling, for hvis det var Tilfældet, havde flere af Byraadets nuværende Medlemmer begaaet noget ulovligt. Angaaende Hjælpekassens Telefoner, vidste Taleren ikke, hvor meget det beløb sig til; men i de 4 Aar, Taleren havde været Medlem, havde de fleste af Bestyrelsens Medlemmer selv betalt deres Telefon.

Leonhard Hansen hævdede, at Forsørgelsesvæsenets Budget faktisk var gaaet ned. Forsørgelsesudvalget var vel nærmest til at tale de understøttedes Sag. Det var rigtigt, at andre skal betale Pengene, men Flertallet af Aarhus Borgere betalte vist med Glæde det Beløb, der skal til for at fri de fattigunderstøttede fra at sulte mere end i Øjeblikket.

J. Chr. Møller syntes, at Dr. Bramner var lidt ukonsekvent, naar han forlangte, at der skal spares, og at Skatten skal ned, og han saa samtidig krævede Forhøjelser paa Budgettet. Naar Sygehusenes Budget ikke var nedsat mere end 4%, burde Hr. Moustén være tilfreds. Naar Hr. Perregaard slog paa, at Taleren var Formand for det Udvalg, der lavede Lønregulativet, vilde Taleren dertil sige, at det blev vedtaget af hele Byraadet, og saa maatte vel alle Medlemmer hæfte lige meget derfor. Angaaende Aldersrenteloven vilde en Ændring sikkert gaa ud paa, at der ikke tages noget fra Ægtepar, men lægges lidt til enligt stillede, medens det bliver vanskeligere at faa Aldersrente for dem, der har Indtægt eller Formue. Talereu holdt ogsaa paa, at de fattigunder-

støttede kunde tjene lidt selv, og vilde henstille til Udvalget at forsøge paa at faa Udgiften ned. Hvad Feriekolonien angik, saa var der sikkert mange Børn, der trængte lige saa haardt til et Landophold som Asylbørnene, men man skulde ogsaa tænke paa, hvor Pengene skal komme fra. Det var imidlertid en enstemmig Beslutning af Budgetudvalget, og det nyttede næppe, at Leonhard Hansen stillede Ændringsforslag dertil. Angaaende Køkkenanlægget paa Forsørgelsesanstalten, saa havde Stadsarkitekten erklæret, at det udmærket kunde udføres successivt uden nogen væsentlig Fordyrelse. Hvad Brolægningsvæsenet angik, saa havde ingen Formænd i dette Udvalg faaet udført saa meget Arbejde som Falk, derfor burde han i Aar resignere lidt. Bernt Jensen vilde sikkert indrømme, at en kommunal Arbejders Løn paa 3600 Kr. + Dyrtidstillæg, Ferie og Pension er for meget i Forhold til, hvad private Arbejdere tjener. Taleren havde ikke sagt noget om, at de 70000 Kr. til Hjælpekassen var en ulovlig Bevilgning, men de blev bevilget paa den Betingelse, at de skulde slaa til, og det blev ikke overholdt. Forøvrigt kunde der let findes Ulovligheder ved Hjælpekassens Administration.

K. Moustén indrømmede, at 10000 Kr. paa Sygehusenes Budget ikke spiller nogen Rolle, men naar Beløbet blev taget paa et Sted, hvor det ikke kunde undværes, var det uheldigt. Det var rigtigt, at Sygekassernes Budget ikke viste nogen stor procentvis Nedgang i Aar, men der havde dog, siden det var højest, været en Nedgang paa 40<sup>0</sup> o.

M. C. Falk fastslog, at det Brolægningsarbejde, der hidtil var udført, havde været i høj Grad paakrævet.

Bernt Jensen antog, at Forholdet mellem Timeløn og Maanedsløn ved Kommunen blev omtrent det samme. Taleren fandt ikke, at 3600 Kr. var for meget til en Familie at leve af, og det kunde ikke sættes i Forhold til Lønninger, som ved Tidernes Ugunst var bleven trykket altfor langt ned.

Borgmesteren sluttede hermed Debatten og indkaldte eventuelle Ændringsforslag til følgende Torsdag.

---